

At arbejde af lyst og ikke af nød

Af Johanne Bro Lindblad

Denne artikel handler om hverdagen og arbejdslivet i en verden med et accelererende tempo. Den undersøger, hvordan mennesker gennem en minimalistisk livsstil forsøger at stille sig kritiske over for normative forventninger og forestillinger om et godt arbejdsliv. Den har til formål at belyse én af de mange måder, hvorpå konventionelle forståelser af arbejdslivets faste rammer forhandles og gentænkes i jagten på det gode liv.

“Er lykken, at vi alle sammen skal have store huse og fede biler og tage kæmpe boliglån og arbejde helt vildt meget?” spørger Julian mig og skyder et søm mere i træbeklædningen på sit *tiny house*. Jeg sidder på en bunke af planker, Julian har sorteret til facaden, mens han går frem og tilbage fra tilskæringsstationen. Han er ved at lave, hvad der skal fungere som gulvet til hemsen og loftet til soveværelset. Julian og hans forlovede, Alma, har bygget på det lille hus i et par måneder, da jeg møder dem første gang. De bygger på fabrikken Grobund i Ebeltoft under vejledning af Jens, der har specialiseret sig i tiny house-byggeri. Jeg går hen og stiller mig i døråbningen, fordi Julian skal bruge de planker, jeg sidder på. Jeg spørger ham, hvorfor de har valgt at bygge et tiny house. Han svarer:

“Jeg vil hellere leve et liv, hvor jeg har et lavt forbrug, og hvor jeg uden videre let kan eje mit eget hus. Hvis jeg gerne vil arbejde meget, så kan jeg gøre det, men jeg behøver i princippet ikke.” Han skyder et søm mere i og fortsætter: “Der er jo alligevel ret stor forskel på at arbejde, fordi man skal, og så arbejde fordi man gerne vil. Det er faktisk hele forskellen ik’?”.

Den primære grund til, at Julian og Alma bygger et tiny house, er, at de med huset kan frigive tid til at vælge de ting til, der ifølge dem selv giver deres hverdag mening. Den tid frigiver de ved at gøre sig økonomisk uafhængige og dermed nedsætte det nødvendige antal arbejdstimer, der skal til for at betale deres forbrug. Denne motivation synes alle mine informanter at dele.

Lines hus er mobilt. Det er bygget indendørs og derefter flyttet ud for at blive færdiggjort. Lines eget billede.

Mit feltarbejde med tiny houses startede på Grobund i Ebeltoft i 2022. Grobund er en forening, der huser en fabrik, et virksomhedsfællesskab samt et stort stykke jord, som har til formål at skulle etableres som off-grid grund, det vil sige en grund, der ikke er tilknyttet offentlige ressourcer som vand, varme eller strøm. Her kan tiny house-beboere bosætte sig og skabe en selvforsynende hverdag. På fabrikken kan man under vejledning og supervision bygge sit eget tiny house. Her har jeg haft uformelle samtaler og udført interviews med både ansatte og dem som bygger. Jeg har observeret byggeprocessen, hvor de drømmer om og forestiller sig, hvad de kan med deres lille hus i fremtiden.

Sideløbende med mine besøg på Grobund har jeg fulgt en række unge mennesker i deres forløb med at bygge og bo i tiny houses. Nogle efter de har bygget, boet i og

flyttet fra deres tiny house, andre undervejs i deres proces til det færdige resultat samt i deres første måneder med et tiny house som hjem. I mit arbejde beskæftigede jeg mig med unge mennesker i aldersgruppen 23 til 31 år, fordi min personlige og antropologiske nysgerrighed centrerede sig om, hvordan de skaber en højere mening i deres hverdag ved at fylde deres tid med aktiviteter, der målretter sig meget bevidst mod et godt liv i fremtiden. Julian og Alma samt Elly, Line og Mette, som jeg alle har talt med under feltarbejdet, er hver især ved at bygge grundstenene til det liv, de ønsker at leve, og jeg har netop været optaget af disse spæde motiverede handlinger rettet mod deres drømme om det gode liv. I mit analytiske arbejde blev det tydeligt, hvordan mine informanternes tiny houses er genstande, der fungerer som en materialisering af deres drømme og forestillinger om dette gode liv.

Mulighed for fleksibilitet til at forfølge drømme

I august 2022 snakker jeg med Elly første gang. Hun er 24 år og har bygget på sit tiny house i halvandet år. Hun er ikke færdig endnu, men to måneder før mit besøg kunne hun dog så småt begynde at tage det i brug. På en let solskinsdag sidder vi i hendes brede hjørnesofa på hver vores langside. Vi sidder i den del af rummet, der er afgrænset som stuen i hendes tiny house, som i sin helhed udgør ét stort rum. Selv døren til toiletet er en skydedør, der ikke lukker helt tæt. Elly har fundet to dåsecolaer til os, og da vi åbner dem, bruser de over, og skummet lander på sofabordet. Jeg beun-

Lines køkken. Lines eget billede

Et overbliksbillede taget fra Lines hems undervejs i byggeprocessen. Lines eget billede.

drer bordet og spørger, om hun selv har bygget det. Hun smiler selvtilfredst og fortæller indgående om, hvordan det lille sofabord kan blive til et stort spisebord ved et enkelt ryk i bordpladen samt en justering af benene. På den måde har hun plads til middagsselskaber og sofahygge på de samme ti kvadratmeter. Multifunktionaliteten går igen i stort set alle aspekter af hendes lille hus. Jeg får en fornemmelse af den konstante omtanke, Elly har haft med i hvert et element af huset. Hver en detalje er målt og vejet mod sine praktiske egenskaber og sit formål i netop hendes hus. Lige nu er Ellys hus placeret et permanent sted, men en egenskab, Elly lægger særlig vægt på, er, at huset kan flyttes. Det er bygget på skinner, så det kan transporteres med en stor bil og placeres et andet sted. Med studiestart lige om hjørnet er hendes nuværende lokation god. Dog falder vores samtale hurtigt på den frihedsfølelse, hun oplever i kraft af sine muligheder for mobilitet. Lige nu er hendes intention med sit tiny house, at hun under sin studietid ikke skal bruge energi på at arbejde, hvis hun ikke har lyst. Fremtidsudsigterne føles trygge ved tanken om, at hun har muligheden for at flytte sit hjem til et hvilket som helst sted i landet for at forfølge en fremtidig drømmekarriere. Jeg spørger Elly, hvad hun får ud af den frihed, hun oplever gennem sit tiny house.

Et syn ude fra badeværelset, ind igennem gangen og ind i stuen. Lines eget billede.

“Det er den der tanke om, at man ikke er bundet til at skulle tjene et vist antal penge om måneden. [...] Hvis man nu bor i en dyr lejlighed, hvor man lægger størstedelen af sin SU i husleje, så er man faktisk tvunget til at gå ud og finde et arbejde, og man er tvunget til måske at finde et arbejde flere timer om ugen, end man i princippet helt har lyst

til. [...] Jeg føler også, at der er mange, der får et arbejde, fordi det lige er det, de får tilbudt, eller lige var det, der var tilgængeligt. [...] Jeg er ikke tvunget på samme måde hver måned til at gå ud og finde et arbejde. [...] Jeg er fri til at vælge, hvor meget jeg vil arbejde.”

Ellys forståelse af det gode liv knytter sig til en oplevelse af frihed, som opstår i fraværet af tvang. "Idéen om at man kan gøre, hvad man vil. Det er ikke sikkert, man vil gøre det, men man har muligheden." Det er ikke den givne mulighed i sig selv, der fører til frihed, det er blot bevidstheden om, at den er der, hvis hun en dag kunne tænke sig at gribe den.

Et naturligt arbejdsliv

Mette og hendes daværende kæreste har for nogle år siden bygget deres eget tiny house. Efter at have boet i det et år flyttede hun fra det og bosatte sig i stedet i en jurt med sin nuværende kæreste. Et lille, rundt filttelt på cirka fem meter i diameter. Når Mette er i sin jurt, føler hun sig tæt på naturen, ligesom i sit tiny house. De minimale indendørsarealer tvinger dem til at benytte de store udendørsområder og giver hende tid til at dyrke en døgnrytme, hvor hun kan gå i gang med de aktiviteter, som er vigtige og giver mening den givne dag. Mette står op og går i seng med solen. Derfor er hendes arbejdsdag i haven også tilrettelagt efter, hvor meget lys og mørke den enkelte årstid tildeler. I sin have dyrker hun jorden og drømmer om at starte en børnehave. Mettes ansigt toner frem på min computerskærm. Vi taler over zoom, da vi bor et stykke fra hinanden. Det er blevet sent på efteråret, og det er mørkt udenfor, så Mette sidder i skæret af stearinlys og fortæller mig om sin flytning fra storbyen til et tiny house og efterfølgende en jurt på landet. For hende opstod motivationen til en minimalistisk livsstil i den fremmedgørelse og mangel på mening, som hun oplevede i sine handlinger, da hun boede i storbyen. Hun fortæller i et roligt toneleje, hvordan storbyen for hende giver en oplevelse af fremmedgørelse i en hastig hverdag.

"Før var min kalender fuld af alle mulige oplevelser og spændende ting inde i byen, men det førte ikke rigtig noget sted hen [...]. Det er ikke den samme kvalitet. Omgivelserne er teknokratiske, der er ikke noget natur. For mig handler [det gode liv] om, at der ikke er nogle forstyrrelser i form af støj, i form af..., hvad kan man sige... ting, der ikke giver mening. Det er for mig at se bare en distraktion fra virkeligheden, fra det naturlige".

Mette havde svært ved at finde roen til at skabe mening med sine aktiviteter i storbyen, fordi hun følte sig forstyrret. Hun forbinder det gode liv med det naturlige, som kontrasterer de støjende, teknokratiske omgivelser. Under interviewet reflekterer jeg over, hvad der kendetegner det naturlige, og om teknokratiets rationalitet ikke kan være en naturlighed i dag? For Mette er de teknokratiske strukturer forstyrrelser, som konstant fjerner fokus fra, hvad hun anser som vigtigt. De teknologiske ekspertløsninger har fjernet hendes føling med virkeligheden og gør, at hun føler sig fremmed for det naturlige og meningsgivende i sit virke i storbylivet.

Line sover oppe på hemsen og har brugt gardiner til at lave en rumopdeling, der virker naturlig og let, hvor der kan falde lys ind i hele huset. Lines eget billede.

Som en smart løsning til opbevaring har Line valgt at bygge en bænke, der har plads til en masse venner og familie og samtidig kan gemme på hendes ting. Lines eget billede.

Jeg spørger hende, hvad hun fylder sin hverdag med nu. Hun svarer, at hun passer en lille pige og arbejder på at opfylde sin drøm om at starte en børnehave. Prisen for at have sit barn dér skal ikke være penge, men en udveksling af noget man har i overskud. Mette fik på et tidspunkt en masse glasflasker af moren til den pige, hun passer nu, som hun kunne bruge til opbevaring. Endvidere passer hun sin have, laver god mad af råvarerne og holder sin grund vedlige, i takt med at årstiderne skifter. “Jeg er i gang fra morgen til aften,” siger hun og smiler. Undervejs i vores samtale overvejer jeg, hvordan denne hverdag, som også er præget af et fuldt program fra morgen til aften, adskiller sig fra Mettes fyldte kalender i storbyen, som hun følte sig fremmedgjort af. Hun fortæller:

“For mig er der frihed i, at hver dag jeg står op, så er dagen åben. Det giver en enorm kreativitet og forbindelse. Hvis der var tusinde ting, jeg skulle, så ville jeg ikke have tid til at se, hvad der gav mening i øjeblikket.” Mette drikker en tår af sin te og fortsætter: “Altså at kunne gøre, [hvad der giver mening den pågældende dag] uden at skulle hen på et eller andet arbejde i så og så mange timer, som ikke er min inspiration indefra, det er jo en kæmpe frihed og glæde og et privilegium, de færreste har, som situationen er lige nu.”

Det der er på spil for Mette er, at hun oplever et skifte i de muligheder, hun har, når hun ikke fastlåses til et forudbestemt, skematiseret arbejde, som optager et bestemt tidsrum fra morgen til eftermiddag. Et skifte der gør, at Mette har en oplevelse af, at alle hendes timer på døgnet bruges optimalt. Der opstår endnu flere undrende spørgsmål hos mig, da vi taler om det at være forpligtet til et arbejde, og om hvordan dette kan hænge sammen med at skabe mening i sit liv. Kan et arbejde med en fast tidsramme ikke bidrage til en oplevelse af at opfylde ens drømme om fremtiden? Hvorfor er en fast tidsramme forbundet med unaturlighed? Og kan den faste tidsramme ikke betragtes som en naturlighed i kraft af sin store udbredelse verden over? Er det “den nye naturlighed”? For Mette er naturlighed lig med det, der er uden for teknokratisk indflydelse og fri fra kapitalistiske tanker. Hun forbinder naturlighed med udveksling af goder som betalingsmetode frem for penge og med at benytte sig af de ressourcer, der kan dyrkes frem for købes, og at være fri fra den støj, hun oplever i storbyen. Mette kalder det at ‘komme tilbage til rødderne’. Noget, hun mener, giver os en større følelse af tilknytning til det, vi foretager os.

Mette pointerer, at det at ‘komme tilbage til rødderne’ ikke nødvendigvis giver alle andre den samme oplevelse af frihed og tilknytning. Hun ser også, at nogle finder frihed i den sikkerhed og forudsigelighed, der ligger i den faste ramme af et 9-17 job, mandag til fredag, 37 timer om ugen. Det hun undrer sig over er, at der i det moderne samfund ikke virker til at være plads til, at den enkelte skaber det hverdagsliv, vedkommene ønsker og har brug for. Hendes balance i hverdagen skabes i kraft af, at hun selv får lov at define-

re, hvad hendes tid skal indeholde. At have kontrol over, hvor meget de enkelte domæner som arbejde og fritid skal fylde på givne tidspunkter. Mette oplever, at når hun ikke har en fornemmelse af selvbestemmelse over, hvad hendes tid indeholder, så føler hun sig fremmedgjort over for de aktiviteter, hun udfører. For hende er det kvaliteten af det, hun fylder sin tid ud med, der bliver meningsgivende, og ikke en ligelig fordeling af tid mellem arbejdsmæssige og private aktiviteter, som faktisk ofte bliver svære at adskille i Mettes minimalistiske livsstil. I kraft af tilvalget af og ikke tvangen til at arbejde oplever Mette pludselig at undslippe fremmedgørelsen i sine handlinger.

Kan man undslippe fremmedgørelse?

Sociologen Hartmut Rosa diagnosticerer i sit arbejde med acceleration og fremmedgørelse de moderne vestlige samfund som *højhastighedssamfund*. Et sådant samfund er kendetegnet ved en konstant stigende acceleration af hverdagen. Der sker en acceleration af antallet af handlinger, som individet skal nå på den samme tid. Det grundlæggende problem er ifølge Rosa, at vi mister sansen for at bevæge os fremad og dermed realisere vores forestillinger om det gode liv. Accelerationen leder til et øget antal af fremmedgørende oplevelser hos individet. Rosa mener, at selve fremmedgørelsen er kendetegnet ved handlinger, som man egentlig ikke har lyst til, men som man ikke kan lade være med at udføre. Man udfører dem uden større bevidsthed, fordi de er med til at opretholde ens nuværende tilstand. En tilstand som konstant accelerer i tempo, fordi mængden af

ting, der skal nås, bliver flere og flere, mens tiden, de skal nås på, forbliver den samme. Det er ikke selve tiden, der accelerer, men måden tiden opleves på. Hans fremstilling af acceleration og fremmedgørelse er relevant at forholde sig til i dette tilfælde, fordi tiny house-livsstilen repræsenterer et aktivt valg om at stille sig uden for denne måde at være i tid på. Det er fremmedgørelsen, tiny house-beboerne sætter spørgsmålstegn ved. Kan den undslippes?

Højhastighedssamfundet skaber et specifikt narrativ om succes. Det er definerende for, hvordan individet stræber og aspirerer mod sin fremtid. Mette dvæler ved tanken om, hvordan hun har tænkt succes i sit liv. Hun siger:

“Jeg har ikke min egen plads i verden, jeg skal kæmpe. Jeg skal måske tage en lang uddannelse og arbejde en masse år bare for at få mit eget hjem og kunne købe et hus, eller hvad man nu gør.”

Den fortælling om succes, Mette identificerer i sin hverdag, handler om at kæmpe for kollektivt bestemte goder i samfundet, som hun egentlig ikke har lyst til. En oplevelse af kun at være succesfuld i kraft af at gøre de ting, der er indlejret i fortællingen om succes i dag. Da Line taler med nogle tømrere under sin byggeproces, fortæller hun om lignende tanker. To tømrere kigger mærkeligt på hende og griner lidt, som om det at bygge mindre er det dumme, de længe har hørt. Det havde de i deres 50 år lange karrierer aldrig hørt om nogen, der ville. Hun siger:

“Jeg tror, det siger lidt om, hvad det er, vi tænker i samfundet. Hvis vi har muligheden for det, så skal det værre større, og det skal i hvert fald som minimum være lige så stort som før. Det er aldrig et succeskriterium at gå ned.”

Det normative succesbegreb opfordrer ikke til at gå egne veje eller danne egne forståelser af succes, men er tværtimod et restriktivt begreb, der er farvet af forestillinger om, hvilke goder der er værdsat i samfundet: en stor bolig, en lang uddannelse og materiel velstand. Ting der kan forstås som synlig succes, der som udgangspunkt kræver et særligt indkomstniveau. Kravet om at skulle arbejde for at dække faste, høje udgifter begrænser friheden til at planlægge hverdagen med bevidste, meningsfulde oplevelser for den enkelte, fordi arbejdet beslaglægger et forudbestemt tidsmæssigt rum.

For travlt til balance

Tilbage på plankerne i værkstedet på Grobund fortæller Julian mig, hvordan han ved at bygge forskellige niveauer i huset fremtidssikrer det i tilfælde af en familieførøgelse. Vores samtale falder på det at balancere familieliv og arbejdsliv. Jeg spørger ham, om han bygger huset, fordi han ikke har lyst til at arbejde igen. Han svarer:

“Det giver ret meget, at hvis man er økonomisk uafhængig i en tidlig alder og virkelig kan bruge sin tid, som det passer én, så får man også muligheden for at gøre det, der er mest meningsfuldt for én. Det kan godt være, det bliver mit arbejde. Nu prøver jeg jo at læse medicin, fordi det interesserer mig, men det er også et arbejde, hvor man kan hjælpe mennesker. Men [formålet] er mere personligt også. Jeg vil også gerne være både en god mand, en god far, en god bror og en god søn. Det kan være svært allerede nu, bare fordi man har så travlt med alt muligt.”

Julian tager ikke afstand fra den konventionelle 9-17 arbejdsdag som fænomen, men han oplever en tendens til en manglende stillingtagen til, om de timer bliver brugt bevidst til noget meningsgivende. Ifølge Rosa er det ikke længere det moderne menneskes kerneværdier, der guider dets liv, men i stedet de aktiviteter, det fylder sin hverdag med. Disse aktiviteter har stor indflydelse på individets selvforståelse, og ifølge Rosa er arbejdslivet en særligt indflydelsesrig aktivitet, i forhold til hvordan individet opfatter sig selv. I denne forstand giver arbejde som begreb og tidsmæssig beskæftigelse Julian en oplevelse af at få frataget muligheden for at have tid til andre værdifulde aktiviteter som at bruge tid på at opfylde forskellige omsorgsroller. Med sit tiny house oplever Julian at have kontrol over, hvad han har travlt med, hvorfor og hvornår han har travlt med det, som for ham giver frihed og skaber mening.

Det er ikke nyt, at mennesker reflekterer over, italesætter og diskuterer måder at arbejde og forholde sig til sin hverdag på. Tiny house-bevægelsen og filosofien bag brød frem allerede i 1970'erne, og kom til Danmark i starten af 00'erne. Dog ser vi, at der de seneste år har været en væsentlig fremgang i udbredelsen af minimalistisk byggeri, både selvbyggeri, fabrikeret byggeri og opførelsen af boligområder og bofællesskaber, der prioriterer særlige byggerier som for eksempel tiny houses. Der er et øget fokus på handling. Handling i skabelsen af alternative måder at bo og arbejde på. Flere og flere, der aktivt placerer sig uden for højhastighedssamfundet og dets implikationer med en efterspørgsel på tid til det, de rent faktisk har lyst til. En bevægelse, der gør op med en forståelse af succes, der forbindes med materiel velstand og

tanken om, at mere arbejde er lig med mere succes. De gør op med forudindtagede rammer for et hverdagsliv, der har arbejdet i fokus. Mine informanter har ikke bare skiftet indstilling til deres hverdag og dermed opnået en følelse af højere mening – de har ændret livsstil. Noget de har gjort ved at bygge et tiny house, som bliver en materialisering af et opgør med en accelererende hverdag. Den fortælling, de unge tiny house-byggere forhandler, er én, der bygger på en idé om, at det er hverdagen, der skal tilpasses arbejdet og ikke den anden vej rundt. Gennem deres tiny houses lever de et alternativ til højhastighedssamfundet, der ifølge dem øger frihed og kreativitet og indbyder til mere refleksion over og bevidstgørelse om, hvad det gode liv indebærer.

Forslag til videre læsning

Jordan, B. (2008). "Living a distributed life: Multilocality and working at a distance". *NAPA Bulletin*, nr. 30(1).

Blair-Loy, M. (2004). *Work Devotion and Work Time*. I Cynthia F. Epstein og Arne L. Kalleberg (red.), *Fighting for Time*. Russell Sage Foundation.

Shahjahan, R. A., Bhangal, K. N. & Ema, A. T. (2023). "A temporal gaze on work-life balance in academia: Time, gender, and transnational episodes in Bangladeshi women faculty narratives". *Higher educations*, nr. 86(1).

Om forfatteren

Johanne Bro Lindblad har en Bachelor of Science-grad (BSc) i antropologi fra Aarhus Universitet. Hun er på nuværende tidspunkt i gang med at tage en Master of Science-grad (MSc) i antropologi med speciale i virksomheds- og organisationsantropologi ved Københavns Universitet.